



Poznań, 15.02.2023

Dr hab. n.med. Ewa Ferencztajn-Rochowiak

Klinika Psychiatrii Dorosłych

Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu

VIDE
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu
RADA DYSCYPLINY NAUK MEDYCZNYCH
Przewodniczący

prof. dr hab. Agnieszka Haloń 0 -02- 2023

Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu BIURO RADY DYSCYPLINY NAUKI MEDYCZNE	
wpl. dnia	17 -02- 2023
L. dz. RN-BM/	247

RECENZJA ROZPRAWY NA STOPIEŃ DOKTORA NAUK MEDYCZNYCH

lekarza medycyny Marty Ciułkowicz

pt. „Wybrane czynniki intra- oraz interpersonalne a objawy psychopatologiczne w populacji ogólnej w czasie pandemii SARS-CoV-2”

Praca została wykonana pod kierunkiem naukowym promotor prof. dr hab. n. med. Joanny Rymaszewskiej oraz promotor pomocniczej dr n.med. Doroty Szcześniak, prof. UMW.

1. OCENA MERYTORYCZNA

a. Ocena wyboru problematyki badawczej i jej oryginalność

Pierwszy na świecie przypadek choroby COVID-19 spowodowanej koronawirusem ciężkiego ostrego zespołu oddechowego (*severe acute respiratory syndrome coronavirus 2*, SARS-CoV-2) zanotowano 17. listopada 2019 roku w Azji Wschodniej w Chinach, 21. stycznia 2020 roku w Stanach Zjednoczonych, a dnia 24. stycznia 2020 roku w Europie. W Polsce pierwszy przypadek odnotowano 4. marca 2020 roku, a 7 dni później Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) ogłosiła pandemię COVID-19. Do dnia 15.02.2023 roku odnotowano na świecie niemal 678 mln zakażeń oraz ponad 6,7 mln zgonów, a w Polsce odpowiednio 6,39 mln przypadków choroby COVID-19 oraz 119 tysięcy zgonów. Od ponad 3 lat świat mierzy się z kolejnymi falami pandemii, a konsekwencje zdrowotne, społeczne i ekonomiczne stanowią wyjątkowo silny stresor psychospołeczny, będący istotnym czynnikiem wpływającym na

pogorszenie stanu psychicznego społeczeństwa, wzrost ilości zaburzeń psychicznych oraz samobójstw (Sher, 2020).

Dynamiczny rozwój badań naukowych i wiedzy medycznej na temat nowej choroby COVID-19 doprowadził m.in. do powstania szczepionki przeciw COVID-19, co stanowiło przełom w walce z pandemią. W związku z dojmującymi konsekwencjami pandemii w obszarze relacji i funkcjonowania społecznego, wpływającymi negatywnie na zdrowie psychiczne, ważnym obszarem badań naukowych stało się poszukiwanie czynników psychologicznych, które mogą wpływać ochronnie na zdrowie psychiczne, poprzez wzmacnianie indywidualnej odporności psychicznej oraz poprawiać jakość życia.

Praca doktorska lek. med. Marty Ciułkowicz dobrze wpisuje się w powyższy nurt badań. Doktorantka podjęła się zadania identyfikacji czynników intra- oraz interpersonalnych i ich związku z objawami psychopatologicznymi w populacji ogólnej w trakcie pandemii COVID-19, ze szczególnym uwzględnieniem pracowników ochrony zdrowia, narażonych w istotnie wyższym stopniu na czynniki stresowe, a w konsekwencji na rozwój objawów depresyjnych, lękowych czy zaburzeń snu.

Doktorantka postawiła sobie 3 cele badawcze:

- 1) Identyfikacja konfiguracji strategii radzenia sobie wśród osób aktywnych zawodowo, ich relację względem indywidualnych czynników psychologicznych oraz nasilenia objawów psychopatologicznych, z uwzględnieniem podziału na pracowników medycznych i niemedycznych;
- 2) Ocena nasilenia lęku o zdrowie i cyberchondrii w grupie badanej oraz określenie czynników socjodemograficznych, klinicznych i pandemicznych związanych z nasileniem objawów;
- 3) Ocena roli mediującej spostrzeganego wsparcia społecznego i cyberchondrii na związek między lękiem o zdrowie a jakością życia;

Doktorantka sformułowała temat i cele badawcze w sposób ciekawy, eksplorując mało zbadaną tematykę zjawiska cyberchondrii czy tzw. spostrzeganego wsparcia społecznego. Warto zaznaczyć, że badanie rozpoczęło się 12 dni po potwierdzeniu pierwszego przypadku zakażenia SARS-CoV-2 w Polsce, co wskazuje na ciekawość naukową Doktorantki i

identyfikację istotnych i aktualnych problemów dotyczących zdrowia psychicznego. Ponadto druga publikacja stanowi potencjalnie pierwsze badanie na temat analizy zjawiska cyberchondrii w populacji ogólnej użytkowników internetu podczas pandemii.

Doktorantka posiada dorobek naukowy obejmujący 12 publikacji z wysokim całkowitym IF = 59,604 i indeksem Hirscha = 7. Trzy z publikacji stanowią cykl związany z rozprawą doktorską, natomiast 8 kolejnych, w których Doktorantka jest współautorką dotyczy tematu czynników psychologicznych i społecznych oraz zdrowia psychicznego w związku z pandemią COVID-19. Zatem wybór tematyki dyplomacji doktorskiej lek. med. Marty Ciułkovicz wpisuje się w obrany przez nią kierunek badań naukowych i stanowi konsekwencję zainteresowań badawczych.

b. Ocena uzyskanych rezultatów i ich znaczenie dla nauki i praktyki

Doktorantka przeprowadziła badanie w dwóch grupach osób dorosłych (N=1831 oraz N=538) uzyskując następujące rezultaty: 1) wyróżniono 3 grupy o różnych strategiach radzenia sobie: adaptacyjnych, nieadaptacyjnych i niespecyficznych; 2) osoby stosujące strategie nieadaptacyjne i niespecyficzne osiągały wyższe wyniki w skalach oceniających nasilenie objawów psychopatologicznych i dysfunkcji społecznej; 3) Badani prezentowali objawy psychopatologiczne, w tym objawy zespołu stresu pourazowego, niezależnie od stosowanych sposobów radzenia sobie; 4) Czynnikiem determinującym nasilenie objawów okazała się płeć żeńska, a czynnikiem ochronnym – posiadanie dzieci; 5) Nasilony lęk o zdrowie i objawy cyberchondrii występowały u ponad 30% badanych, a nasilały je czynniki tj. nieaktywność zawodowa, przewlekłe choroby psychiczne oraz subiektywne ograniczenie dostępu do opieki zdrowotnej; 6) Lęk o zdrowie powodował obniżenie jakości życia, gdzie czynnikiem mediującym okazało się spostrzeganie wsparcia społeczne, natomiast nie wykazano takiego związku dla cyberchondrii.

Uzyskane wnioski pozwalają na przełożenie ich na znaczenie praktyczne i teoretyczne, tj.:

- 1) Konieczne jest dostosowanie i oparte o dowody wsparcie psychologiczne, zarówno dla pracowników sektora medycznego i niemiedycznego, co wpływa na dobrostan psychiczny; 2) Zidentyfikowano potencjalne obszary interwencji tj. stabilność zatrudnienia, zdrowie psychiczne, czy dostęp do usług medycznych wpływające na objawy lęku o zdrowie i cyberchondrię; 3) Wzmacnianie spostrzeganego wsparcia społecznego może zmniejszać niekorzystny wpływ lęku o zdrowie na jakość życia; 4) Kobiety pracujące w sektorze

medycznym wymagają większego wsparcia psychologicznego; 5) Rozdzielenie konstruktów lęku o zdrowie i cyberchondrii oraz ich odmienny wpływ na jakość życia

Uzyskane rezultaty stanowią ważny wkład w identyfikację czynników psychologicznych oraz obszarów interwencji psychologicznej i społecznej, co pozwoliłoby na zmniejszenie wskaźników objawów psychopatologicznych, poprawę dobrostanu psychicznego oraz jakości życia w populacji ogólnej w trakcie kryzysu epidemicznego. Uzyskane rezultaty i praktyczne wnioski z nich płynące oceniam korzystnie, jako istotny wkład w rozwój wskazanej w pracy doktorskiej dziedziny.

c. Poprawność formalno-językowa, stylistyczna i interpunkcyjna

W pracy zachowana jest poprawność formalno-językowa, stylistyczna i interpunkcyjna. Doktorantka posługuje się biegle językiem angielskim, co pozwala na publikację wyników badań w czasopismach zagranicznych oraz na sprawne działanie w obszarze badań naukowych. Zdarzają się pojedyncze, drobne mankamenty edytorskie (np. pierwsze zdanie anglojęzycznej wersji abstraktu) oraz formy stylistyczne bezpośrednio przełożone z języka angielskiego na język polski, np. w omówieniu: „Jest to styczne z (...)” czy „(...) zgodnie z linią naszych wyników (...)”, co jednak nie wpływa na odbiór pracy i jej merytoryczny charakter. Całość pracy pod w/w względami oceniam korzystnie.

2. OCENA METODOLOGICZNA

Doktorantka przedstawiła wyniki swojej pracy w cyklu trzech publikacji, w czasopismach zagranicznych, anglojęzycznych, posiadających sumarycznie punktację MEiN=380 oraz IF=14,663. Prawidłowo dokonano doboru literatury i źródeł, podając 109 pozycji piśmiennictwa, z czego większość została opublikowana po 2019 roku.

Rozprawa doktorska obejmuje 93 strony, zawierając prawidłowy układ i strukturę z podziałem na streszczenie w języku polskim i angielskim, wstęp, cele i założenia pracy, materiał i metody, cykl publikacji, podsumowanie, wnioski i piśmiennictwo. We wstępie Doktorantka nakreśliła w sposób jasny i czytelny problematykę zagadnienia, uwzględniając ciekawe pojęcia i konstrukty tj. przeciążenie allostatyczne w kontekście stresorów, konfiguracja (klaster) strategii radzenia sobie, spostrzegane wsparcie społeczne, cyberchondria, „infodemia”.

Doktorantka poprawnie sformułowała założenia badawcze. Rzetelnie została opisana metodologia badania oraz zastosowane narzędzia. Ich wybór oceniam jako trafny i pozwalający na prawidłową analizę wyników. Pomimo dużej ilości danych i analiz, Doktorantka przedstawiła wyniki i wnioski w sposób przejrzysty i klarowny (łącznie w 11 tabelach). Dużą zaletą pracy jest zastosowanie poprawnych i zaawansowanych metod analizy statystycznej. Ponadto prawidłowo i rzetelnie przedstawione zostały ograniczenia badań.

Uwagi, pytania, propozycje

W rozprawie doktorskiej przedstawiono wiele wyników szczegółowych. Stwierdzono, m.in., że pracownicy medyczni stosujący strategie adaptacyjne uzyskiwali wyższe wyniki w skali GHQ-28, w porównaniu z tymi stosującymi strategie nieadaptacyjne. Nie wyjaśniono jednak, jaka może być tego przyczyna.

W pierwszej publikacji, w grupie badanej nie oceniono współchorobowości zaburzeń psychicznych, a w obu grupach badanych dominowała płeć żeńska. Ponadto, interesujące i nieoczywiste wyniki o związku między aktywnym radzeniem sobie a większą liczbą intruzji oraz między adaptacyjnym stylem radzenia sobie a wyższymi wynikami w podskali unikania, budzą ciekawość i chęć dogłębniejszego ich wyjaśnienia.

W drugiej publikacji, nie podano definicji „przewlekłego zaburzenia psychicznego”, które jako determinanta występowania nasilonego lęku o zdrowie i cyberchondrii wymagałoby większego uściślenia.

Ciekawym jest wniosek o braku korelacji między cyberchondrią i lękiem o zdrowie ze spostrzeganym wsparciem społecznym w grupie mężczyzn. Warto podkreślić we wnioskach, jakie niesie to implikacje co do ewentualnych interwencji psychologicznych.

W części Wnioski w pierwszym zdaniu pojawia się stwierdzenie, iż wyniki badań stanowiących rozprawę doktorską wskazują, że okres pandemii wiązał się z destabilizacją systemu opieki zdrowotnej, co może być jedynie wnioskiem odległym i nie wynika bezpośrednio z zastosowanych narzędzi badawczych.

W projektowaniu przyszłych badań warto uwzględnić analizę cech osobowości oraz roli oksytocyny w grupie badanej, co Doktorantka wskazała w podsumowaniu wyników.

3. WNIOSEK KOŃCOWY

Podsumowując ocenę rozprawy doktorskiej lek. med. Marty Ciułkowicz, uważam że wybór problematyki i przedstawione wnioski niosą ważne implikacje praktyczne. Praca stanowi samodzielny dorobek intelektualny Doktorantki. Rozprawa napisana jest w sposób rzetelny, porusza nowatorskie zagadnienia i świadczy o wiedzy Autorki dotyczącej omawianej tematyki.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ust. 1-4 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższymi nauce (tj. Dz. U. 2018 poz. 1668)".

Dodatkowo wnioskuję o wyróżnienie pracy doktorskiej.

dr hab. n. med.
Ewa Ferensztajn-Rochowiak
specjalista psychiatrii
2601041

